GVILIELMI BLANCI IVNIORIS EPISCOPI GRASSENSIS, ET VENCIENSIS,

Virginis Liber.

AD FRANCISCVM Cardinalem de Ioeuſa.

IOEVSA, à veteri cui ſanguis origine ductus
Effulget virtute noua : cui moribus æquum
Ingenium eſt: qui diuitias, artemq. fruendi,
Arca illas, hanc mente tenes: cui corpore pulchro
Pulchrior eſt animus: cui mira iuuenta ſenilis,
Atque eadem fructus commiſcens floribus ætas,
Dum vacat à tanto magnarum pondere rerum,
Da faciles iuſsis pauliſper cantibus aures:
Et tibi ſi caſti mores, ſi vita pudica,
Caſti etiam placeant verſus: ac ſuſpice mecum

Virginis egregiæ magnum, & memorabile factum.
Est in complexu Syriæ notissima famâ
Vrbs opibus, populisq. potens, de nomine dicta
Antiochi, quæ claram habuit, fouitq. puellam
Tempore quo toti Ambrosius notissimus Orbi
Cælesti Ambrosia Insubres pascebat, & acer
Sanguineos templorum arcebat limine reges.
Insigni forma, & præstanti corpore virgo
Florebat: bina astra suis referebat ocellis,
Fronte niuem, collo marmor, corallia labris,
Lac digitis, malisq. rosas, ac crinibus aurum.
Ore decor toto, totaq. modestia fronte
Spirabat: grauis incessus, mellita loquela,
Aspectus mitis: sed corpore pulchrior ipso
Mens erat, externum pietas innata decorem
Vincebat: nullaq. illi penetrabilis arte
Virginitas, summiq. Dei reuerentia summa.
At species externa viros magis vna trahebat:
Visam omnes iuuenes suspirauere puellam,
Sed visam nulli iuuenes tetigere puellam:
Igni carpuntur cæco, per læta vagantur
Compita dementes: toto stat pallor in ore,
Perpetui

Perpetui in lingua questus, in pectore cura,
Inq. oculis lacryma: neque nox tranquilla quietem,
Lætitiam neque læta dies fert vlla: requirunt
Nocte diem, noctemq. die; modò languida ponunt
Membra toro, modò corripiunt: neque sedibus vnquã
Mutatis mutatur amor, sed permanet idem.
Non secus ac tenero spatiosi in gramine campi
Cùm iuuenem incautum dipsas calcata momordit,
Vritur infelix, & proni fluminis haustu
Crescit anhela sitis: nunc hûc, nunc currit & illûc,
Nec dat quæsitam sedes mutata quietem.
At casta, & prudens constanti mente sequaces
Virgo procos refugit, nullis vt credula flecti
Blanditijs, nulla arte capi, nullisq. moueri
Cantibus, & nullo corrumpi munere possit.
Quinetiam aspectum, atque hominũ commẽrcia vitat:
Et patriâ conclusa domo vel pollice fusum
Versat, vel lanas ducit, vel sedula telas
Artifici depingit acu, quas destinat aris:
Atque pio cantu minuit plerumq. laborem.
Sed veluti contecti ignes crudeliùs vrunt,
Sic species inclusa domi plus subijcit ignes
Pectoribus

Pectoribus iuuenum: vrebat quæ visa puella
Antè procos, pòst in cineres non visa reducit.
„ *Occulta inspicimus, sequimurq. fugacia semper.*
„ *Forma audita magis cupitur, quàm visa: magisq.*
„ *Auribus in mentem, quàm lumine luminis orbus*
„ *Serpit amor: regnatq. duplex in mente cupido:*
Namque & amoris inest, & visûs feruidus ardor.
Adde, quòd & maior species ea creditur esse,
Non quam præsentem iudex explorat ocellus,
Sed procul absentem quam mens cupidissima quærit.
Quin & mente aliquis, geminaq. cupidine captus,
Non potis abstrusæ iactare ad Virginis aures,
Talia nequicquam surdas iactabat ad auras.
Bella puella veni: quid me auersaris amantem?
Quid fugis, aspectuq. meo te subtrahis? eheu!
Langueo, & hæc auidus præcordia pascitur ignis.
Exere formosos vultus, reclude fenestras:
Visa mihi mortem auertes, inuisaq. mortem
Accerses. Quæ relligio contemnere amantes
Te docuit? quænam pietas hos dedere letho?
Scilicet id Superis gratum est? tam sæua benignis
Relligio placet, & pietas nimis impia Diuis?

Esse

Esse pudica cupis? sed te tua forma pudicam
Esse vetat, votoq. tuus decor ille repugnat
Virgineo. Quòd si retinet te fama pudoris,
Castaq. furtiuo non delectaris amore,
Legitimo thalamos iungamus fœdere, gratum est
Coniugium Superis, & sunt sine crimine tedæ.
Ne me sperne virum, ne dedignare maritum.
Quære priùs quis sim. Veteri sum sanguine cretus:
Clara fuit mihi mater, eques mihi originis auctor:
Prædia sunt centum, meq. oppida quattuor vnum
Agnoscunt dominum: perq. vrbis compita nostræ
Me deni semper famuli comitantur euntem.
Sex alo quadrupedes nullis virtute secundos,
Septenos Spartæ catulos, totidemq. Molossos.
Et mihi turgescunt iuuenili sanguine venæ,
Flauescunt teneræ prima lanugine malæ:
Frons est læta mihi, nec me formosior vllus:
Me mane in speculo, me serò in flumine vidi.
Si studia inquiris, non est præstantior alter
Flectere equos, agitare feras, decernere ferro,
Currere, luctari, numerosos edere saltus,
Seu pulsare chelyn, seu carmina iungere neruis.

Crudelis quid'nam connubia noſtra repellis?
Quid've lates? ſaltem hoc miſero da munus amanti,
Mi nitido affulge vultu, permitte videri.
Non iam coniugium, non lecti fœdera poſco,
Nec ſanctæ careas vt virginitatis honore.
Aſpectus oro ſolos, ſpatiumq. furori,
Vt quando inuiſam non viſa Virgine vitam
In tenebris, luctuq. traho, nunc denique viſa
Emoriar lætus: tantos mors vna furores
Comprimere, & tantas potis eſt reſtinguere flammas.
Talia ſolus amans ſtudio iactabat inani.
Heu iuuenum amentes mentes! excordia amantum
Corda hominum! Quid non iuuenilia pectora cogit
Cæcus amor? quas non ſceleratas fundere voces?
Aſt vbi ſolicitos Virgo reſciuit amores,
Haud ignara doli externi, proprijq. pericli
In magè ſecuras arces, magè fortia valla
Se recipit: iamq. auguſtum, anguſtumq. Sororum
Cœnobium ingreditur: ſeq. ipſa, ſuumq. pudorem
Offert ritè Deo, & votis obſtringitur vltrò,
Vt cupidis hac arte procis ſpes prorſus inanes
Eripiat, longèq. ſuos ablegat amantes.

Haud

Haud aliter princeps à milite diues auaro
Cùm petitur, latæ diffidens mœnibus vrbis
In validas arces, castellaq. tuta recurrit,
Militibusq. auidis angusta turre receptus
Et tollit prædam, & prædæ spem diuitis omnem.
At quò non hominum præceps audacia fertur?
Ipsum etiam in vallum, sanctamq. irrumpit in arcem
Cœnobij: non insidijs, non fraudibus vllis
Iam petitur Virgo, sed vi tentatur aperta.
Cessat amor, cessantq. preces, manifestaq. surgit
Proditio, atque ipsa pudor impugnatur in arce.
Fit via vi, franguntq. fores, & claustra reuellunt
Incensi furijs iuuenes, rabieq. tumentes.
Quis tibi tunc, Virgo, sensus, quas ore querelas,
Quas oculis lacrymas, gemitus quos corde ciebas,
Cùm medio in templo, coram lucentibus aris
(Proh scelus!) obscœnos iuuenes, hostesq. pudici
Aspiceres voti, & simulacrum amplexa Mariæ
Virginis à sanctis auelli amplexibus, atque
Ad turpes iam iamq. trahi miseranda doleres,
Pallida vicino casu, stuproq. futuro?
Nec tentare fugam, celeriq. euadere cursu

Virgo poteſt, nec vim imbellis propellere tantam.
Heu! quid agat? certam ſuadet contemnere mortem
Relligio, atque illam pudor expectare propinquam.
Venit acerba dies certaminis: vndique ciues
Viſendi ſtudio accurrunt, pueri, atque puellæ,
Cum ſenibus iuuenes, patres cum matribus, atque
Viſuri complent numeroſo compita cœtu.
Siſtitur in medio duplex aggreſſa puella
Certamen, veræ Fidei, ſanctiq. pudoris.
Namque vbi conſtantem, & firmam videre proterui
Illam hoſtes, rubroq. genas fulgore notatam,
Auerſantem hominum aſpectus, cædiq. paratam,
Illicò virginei prætenſo nomine voti
Cœperunt tentare Fidem, cultumq. ſuperni
Numinis, erepta vt præda maiore minorem
Eriperent prædam: & iam relligione ſubacta
Virginitas facili pugna deuicta iaceret.
» *Scilicet infirma eſt, & ſe vix ipſa tueri*
» *Virginitas potis eſt, præſtet niſi vera petitum*
» *Relligio auxilium, & comitem ſe iungat eidem.*
Hoſtibus alterutrum Virgo præſtare iubetur,
Aut ficti Iouis ad ſtatuam procumbere ſupplex,
Aut

Aut ſpurcum proſtans meretrix intrare lupanar.
Heu! Iouis egregius cultus, memorandaq. ſeclis
Neglecti vindicta Dei! pro crimine crimen
Exigitur, ſceleriq. ſcelus ſuccedit, vt vnda
Vnda, Dei falſi ſcelus eſt ſi temnere numen.
Qualis vita horum eſt, quorum ſententia talis?
„ Iudicium vitæ indicium eſt, moresq. nefandos
„ Arguit, & turpi maculatam crimine vitam.
At trepida, & metuens tentato Virgo pudori,
Non Fidei, nunc hûc animum, nunc diuidit illûc,
Ac tales tacito verſat ſub pectore voces.
Quid'nã agimus? vel martyr ero, vel virgo: negatur
Altera palma meis palmis, atque altera laurus
Crinibus, imò etiam ne nomine virginis illa
Dignanda eſt, ſanctæ quæ virginitatis IESVM
Auctorem negat, vt falſis ſolennia Diuis
Dona ferat, detq. exta focis. Tu'ne integra virgo,
Si Venerem venerata Deam? Tu'ne integra virgo,
Si turpes amplexa viros? Tu'ne integra virgo,
Si te tangit amor, ſi quæris amoris amorem?
Quippe animum præſtat potiùs retinere pudicum,
Quàm corpus. Res ſi conceditur vtraque, magna eſt:

At ſi

At si non datur, alterutra si fortè carendum est,
Corpore commaculer, dum sim modò mente pudica:
Casta Deo, non casta viris: & dicar in auum
Virgo polo, non virgo solo. Nec temporis vnum
Antiqui exemplum, quo nos tueamur, habemus.
Prostitit antè Rahab certo mercabilis ære
Collapsis nondum Iericho sub mœnibus vrbis,
Sed postquàm Isacidûm verum pia credidit esse
Numen, ab exitio euasit, pietasq. salutem
Attulit; amissoq. Fides prælata pudori.
Adde, quòd obsessæ Juditha in finibus vrbis
Natiuum adscito ornatu mentita colorem,
Inq. aurum nodata comas, nudata papillas,
Ac picturato vestem circundata limbo,
Et digitos gemmis, auresq. onerata lapillis
Pensilibus, blandasq. diu modulata loquelas
Languentem externi ducis irritauit amorem,
Eius & exussit subiectis pectora flammis.
Sed quia relligio tantùm, non improbus illam
Mouit amor, meretrix hûc vsque à nemine dicta est.
Exemplo mihi fortè pari sors prospera cedet.
Nec secus ac sola tunc relligione retenta

Illæsum

Illæsum pia seruauit Iuditha pudorem,
Et patriam incolumem, mihi virginitatis honores
Seruabit seruata Fides. Si mota fuisset
Laude pudicitiæ, non relligionis amore,
Ipsa suum patria amissa Iuditha pudorem
Unâ amisisset. Sed cur antiqua reuoluo?
Quid've exempla moror? Christi satis vna, superq.
Est mihi vox. Quicumque (inquit) me propter obibit,
Inueniet per me vitam, lucemq. reuiset.
Hæc secum meditans Virgo stillantibus ora
Impleuit lacrymis, medioq. in gutture vocem
Continuit, ne vel pubès vicina loquentem
Audiret: nec acerba illi iactura pudoris
Electa est, Fidei sed deuitata prioris.
An verò potuit corpus temerare pudicum,
Quæ neque sustinuit vocem maculare pudicam?
At mihi vox dudum trepidat, ne turpibus actis
Ordine dicendis sese inquinet ipsa, veretur.
Tu mea iampridem terrarum Musa per Orbem
Didita, quæ verbo nunquam polluta procaci,
Materiæ sed plena piæ, sed plena pudoris:
Virgineas numeris demulces dulcibus aures,

Ah!

Ah! pedibus trepidis obſcœnum intrato lupanar,
Inſuetisq. locis inſueta expromito facta.
Imò age, & in medijs puram te ſordibus ipſa
Seruato, innatumq. vbiuis retineto pudorem:
Eq. lupanari cantatæ Virginis inſtar
Caſta exi, quæ caſta ſubis infame lupanar:
Solis vt impuram ingreditur lux pura cloacam,
Et pura egreditur, nec turpi ſplendida cœno
Sordeſcit. Vos ô, ſanctiſsima turba, puellæ,
Attonitas noſtris occludite cantibus aures.
Ducitur ad ſpurcum Virgo puriſsima limen.
Imò pias noſtris recludite cantibus aures.
Integra proſtitui, ſed non temerarier vſquam
Virgo poteſt. Vbicumque Dei eſt caſtiſsima virgo,
Ipſa Dei templum eſt: magnus nec pectore caſto
Excutitur Deus; inq. locis infamibus eſſe
Virginitas famoſa poteſt: quin omne locorum
Dedecus illa abolet. Iam tota ex vrbe ruentes
Incenſi rabie, ſtimulisq. libidinis acti
Concurrunt iuuenes, turpiq. in fornice captæ
Prædæ inhiant omnes. Vos Virginis acta, puellæ,
Diſcite mira, loci tantùm dediſcite nomen.

Bella, sed imbellis gemit intùs clausa columba,
Accipitres strepitant extrà discordibus acti
Motibus, inq. vicem certant, quis primus opimam
Inuolet in prædam, rostrum quis primus in illam
Figat, & optato satiet se corpore primus.
Virgo sed impuro faciens è fornice templum
Flexit vtrumque genu, et supplex oculosque, manusq.
Sustulit in cælum, cæliq. precata potentem.
Christe, ait, augusta quondam de virgine nasci
Dignate, intactam nunc me dignare tueri.
Ipse tuum auxilium Daniel cùm virgo vocaret,
Ieiuni per te rabies compressa leonis:
Quiq. feras domuisti, hominum fera corda domare
Nunc potes, & tantos populi compescere motus.
Qui piceas flammas hebetasti in finibus olim
Chaldæis, per quem accensus rorauit & ignis,
Tu modò conceptas iuuenili pectore flammas
Excute, & effusis nunc opprime roribus ignes.
Isacidis fluctus ingenti mole coacta
Subsidere olim propria non sponte marini,
Sed virtute tua: quantis nunc opprimar vndis
Christe vides, qui cuncta vides: hùc diuide fluctus,

Atque illûc, discretum incedam vt sicca per æquor.
Vrbe Semiramia falsi rea criminis vxor
Poplite submisso cùm te peritura vocaret,
Iniustam euasit manifesto numine pœnam,
Et vitam, & famam, & castum tutata pudorem
Rettulit insignes inimico ab amante triumphos.
Nunc vel vita mihi, vitâ vel carior ipsâ
Virginitas petitur: iacturæ proxima tantæ
Ad te confugio, & genibus tua numina flexis
Inuoco, tu similes humili concede triumphos.
Rex Ieroboamus sacri donaria templi,
Atque aras ausus dextra violare profana,
Illam arescentem iusto te vindice vidit.
Nos tua templa sumus, tua nos altaria viua:
Tu Deus in nobis habitas, nostroq. benignus
Vteris hospitio: Deus, ô Deus ecce profana
Turba tuum inuadit templum, donaria tractat
Sacrilegis dextris, & iamiam polluit aras.
Ne tantum patiare nefas, sed corpore nostro
Sacrilegas arceto manus, stuprumq. nefandum.
Illa tuis quondam toties patefacta ministris
Nunc mihi se virtus aduerso tempore prodat.

Quæq. modò ad fœdum veni rapienda lupanar,
Virgo abeam, tibi lausq. nouis noua surgat ab actis.
Sic Christum orabat Virgo, sed plura precari
Conantem impediunt lacrymæ toto ore volutæ,
Eq. repentino formido exorta fragore.
Namque ferox foribus confractis irruit intrò,
Et totum horrifico complet clamore lupanar
Terribili aspectu miles, cui ferrea cassis
Comprimit hirsutos cristato vertice crines,
Lorica ære rigens, consertaq. pluribus hamis
Circundat fortes humeros, dextraq. coruscat
Vaginâ ereptus mucro, clypeusq. sinistra.
Obstupuit primùm Virgo, subitoq. pauore
Diriguit. Quid'ni truculento milite viso
Dirigeret sola, imbellis, simplexq. puella,
Si priùs huic populus cessit tremebundus, & antè
Diriguit sancto pubes inimica pudori?
Ad se Virgo redit, vultusque, animosq. priores
Paulatim recipit, secumq. ita pectore versat.
En quid ego aspicio? quis se mihi belliger offert?
Forsitan & nobis veniendi incognita causa.
Visurus pœnam Helciadis, non illius ergò

Venerat insignis puerili ætate Prophetes.
Quam tamen iniustè populus damnauerat omnis,
Solus hic insontem absoluens à morte reduxit.
Et nunc forsan ouis latitat sub pelle lupina:
Quis scit an aduerso custos de milite fiat?
Et suus est Christo miles, sua & agmina Christo.
Forsitan irrupit stricto sicarius ense.
Quid trepidas anima, & vano terrore repleris?
Martyr ero, virgoq. simul. Victoria duplex
Nascetur, geminaq. incingam tempora lauro.
Sic mea se pietas, casto prælata pudori
Quæ fuerat, castum seruabit & ipsa pudorem.
Hæc agitat secum Virgo præsaga futuri,
Quam miles blandis compellat vocibus vltrò.
Pone metum dilecta soror, non cominus ad te
Accedo, vt vitam eripiam, floremq. pudoris,
Sed contrà vt vitam tuear, floremq. pudoris;
Tu modò me serues, à me serueris vt ipsa.
Quiq. domum infamem tanquam stuprator iniui,
Egrediar martyr, si fert ita corde voluntas.
Tu mihi martyrij insignem ne præripe palmam.
Mutemus tantùm vestes, ea sola pudoris

Seruan-

Seruandi ratio: hæc vestis tibi conuenit aptè,
Ista mihi: pulchrè sed conuenit vtraque Christo.
Me tua belligerum verè, mea teq. pudicam
Efficiet vestis: sic tu velaberis aptè,
Aptiùs ipse tamen ponam te sospite amictus
Virginis, vt martyr delusô agnoscar ab hoste.
Sume habitum, qui te velet, celetq. puellam:
Trade habitum, quo martyr ego de milite fiam.
Induere hanc chlamydem, quæ virginis occulat artus,
Atque pudicitiam ignaro tutetur ab hoste.
Accipe terribilem galeam, cristisq. minacem,
Quæ tegat auratos crines, abscondat & ora;
Nam quibus obscœnum contingit inire lupanar,
Egressis pudor est, faciesq. rubore notatur.
Extuleris postquàm gressum, ne colla reflecte,
Sed memori vxorem Loti tu mente repone,
Quæ castos quamuis oculos reflexit ad vrbem
Obscœnam, salis in statuam conuersa remansit:
Neu metuas, Christo sua ne sint integra dona.
Pro te ego deuoti spumantes sanguinis haustus
Aeterno libabo Deo, tuq. ipsa vouebis
Armigeram pro me. Tu miles: militat omnis

Virgi-

Virginitas, & habent castæ sua castra puellæ:
Aeterna in cælo emeritis stipendia dantur.
Est tibi iustitiæ semper lorica sagittis
Inuia, lethiferos validum munimen ad ictus.
Est Fidei scutum, quo spicula iacta repellas.
Estq. salutaris galea: hîc tutela salutis
Semper adest, vbi Christus adest: nam coniugis vnum
Vir caput est, Christus caput est sed virginis vnum.
Hos inter monitus, hæc inter lenia verba
Ex humeris chlamydem miles deponit, & offert
Virgini, at oblatam primùm pia Virgo recusat.
Est miles suspectus ei, suspectus amictus:
Quicquid id est, timet ignotum, vestesq. ferentem.
Virùm stuprator fictus, sicarius vtrùm
Offerat, in dubio est, variantq. labantia corda.
Prætendit chlamydem miles, prætendit at illa
Ceruicem, vt Christi potiùs sanctissima martyr
Incipiat fieri, virgo quàm desinat esse.
Quæ pugnæ facies? & quæ spectacula rerum?
Quæ pompa amborũ est? quæ gratia honestat vtrumque,
Cùm de martyrio certamen fornice in ipso
Instituit solus sola cum virgine miles?

En

En quos dißimiles natura creauerat olim,
Dextra Dei ſimiles reddit, coniungit & arctè.
Hebræi ſic priſca canunt oracula vatis
Affore, coniuncti ſimul vt paſcantur & agnus,
Et lupus: euentis præſagia vera probantur.
Agna, lupusq. ſimul iam nunc ſociantur, & vnâ
Non modò paſcuntur, verùm mactantur & vnâ.
Ergo depoſito paulatim Virgo timore
Non curis diducta animum, non ampliùs anceps,
Sed fidens animi proprios deponit amictus,
Sumit & oblatos: nunc caßide contegit ora,
Atque comas: nunc & loricâ pectora munit,
Candida nunc ocreis inuoluit crura decoris,
Et clamyde aſſumpta nunc velat cetera membra.
Sed neque diuerſos tantùm mentitur amictus
Militis ignoti, aſt eius mentitur & arma.
Enſe armat ſtricto dextram, clypeoq. ſiniſtram
Inſertat: ſic erumpit pro milite Virgo
Fornice ab obſcœno: quin audens militis ipſa
Greßibus incedit: res hæc ſpectantibus inſert
Terrorem: cedunt omnes, qui turpia tecta
Vallarant: medios elabitur illa per hoſtes.

Haud secus ac visa iuuenum manus ardet amore
Quæ prædæ, & vasta saltus indagine cinxit,
Toruus aper cæco si fortè erumpat ab antro,
Tota tremit, ceditq. loco: turbam horridus ille
Per mediam euadit, nec venatoribus ipsis
Præda datur. Vos ô seri miranda nepotes
Accipite, atque animum nostris aduertite dictis.
Virgo lupanari egreditur, quod secula nulla
Viderunt, neque fortaßis ventura videbunt.
Euolat è caueæ clathris illæsa columba,
Non alis tamen ipsa suis: pernicior illam
Penna vehit, sanctiq. aspirat flaminis aura.
Nec verò ad caueam reuolat, cupit esse columbæ
Dißimilis, quæ quondam à patre emissa Noëmo
Ingenti ex arca ingentem reuolauit ad arcam.
Quantùm arca fornix, tantùm ales ab alite distat.
Accipitres foris expectant, creduntq. ferocem
Exisse armigerum, non euasisse columbam.
Dumq. lupi circùm densis vlulatibus agnam
Ad prædam appeterent, reliquis audacior vnus,
Atque moræ magis impatiens sese intulit intrò.
Et iam belligerum attrectat pro Virgine, cùm se

Illicò

Illicò delusum sensit, tantaq. repentis
Perculsus nouitate rei, defixus in vno
Constitit obtutu, veluti pauet inscia virgo,
Quæ violam digito credens decerpere in hortis,
Pro viola latitantem anguem, pro flore venenum
Colligit, & falsa se clamat imagine lusam.
Is demum admirans has rupit pectore voces.

Hocce quid est? quidnam in nostros incurrit ocellos?
Aspectus an falsa meos deludit imago?
Ingressa est intrò virgo, vir cernitur intùs.
Vnde vir aduenit? vel quonam virgo recessit?
Quæ noua Peligno dicta Iphigenia Poëtæ?
Suppositą cerua seruata est virgo Mycenis,
Et nunc supposito seruatur milite virgo?
In noua tot quondam mutatas corpora formas
Quis neget à Diuis, si nunc ex milite virgo?
Atque etiam audieram quem Virgo colebat IESVM,
(Nunc colit at miles) Galilææ in finibus olim
Vertisse allatas in vina rubentia lymphas.
At non credideram ignarus, sed credere fas est
Mutasse hunc latices, sexus cùm mutet & ipsos.
Quid moror hîc demens, pedibus nec quæro salutem,

Dum ſum, qui fueram? ſed iam mutatus & ipſe
An'ne fui, qui cerno aliud, quàm credere poßim?
Mutatus certè locus eſt: paulò antè lupanar
Ingreſſus fueram, ſed nunc vadimonia cerno.
Mutatoq. loco egrediar mutatus & ipſe:
Intraui hîc laſciuus, at hinc exibo pudicus.
Hæc cùm turbatus fudiſſet verba, receßit.
Fornicis obſeßi qui clauſa ad limina dudum
Expectans populus vario ſermone fremebat,
Vulgata nouitate rei ſeſe agmine denſo
Intrò agit, armigerum vt videat de virgine factum.
Haud ſecus ac paſtæ ſeri ſub veſperis ortum
Quæ patulo ad caulas redeunt è rure capellæ,
Agmine conferto irrumpunt in ouilia, ſeq.
Inuoluunt omnes ſimul, impediuntq. vicißim.
Ingreſſus populus ſe cauta à Virgine poſtquàm
Deluſum nouit, primos acuiſſe furores
Fertur, & vltrici pœna mulctaſſe relictum.
Sic ergo egreditur non ſolùm è fornice virgo,
Verùm etiam martyr: nam qui pro virgine prenſus,
Confeſtim hunc etiam populus pro virgine damnat.
Ecce trahebatur palmas poſt terga reuinctus,

Atque

Atque puellari miles velatus amictu
Ad loca supplicij: populus sine lege ruebat
Visendi studio: pars ad sublimia tecta
Scandere, pars plateas, pars & complere fenestras.
Virginis elapsæ res vt peruenit ad aures,
Non tulit hanc speciem præstans virtute virago,
Et sese medios moritura iniecit in hostes,
Protinus exclamans: coràm, quam quæritis, adsum
Virgo lupanaris clausis erepta cauernis,
Sed non martyrio, non morti erepta beatæ.
Porrigo quod vobis, in me conuertite ferrum.
Abijcio clypeum hunc, ictus ne fortè retundam.
Si petitis caput, en galeam depono rigentem:
Sin humeros, humeris loricam detraho ahenam.
At restet mihi sola chlamys, qua membra tegantur,
Pro chlamyde aut miles proprios mihi reddat amictus,
Lasciui ne fortè meo satientur ocelli
Corpore, at extinctæ maneat mihi fama pudoris.
Tuq pudicitiæ custos fidißime nostræ,
Velaris qui veste mea, tete eripe letho:
Meq. vnam permitte mori, priùs vna petebar.
Ne vitam serua, satis est seruasse pudorem.

Nolo equidem duplici nexu tibi vincta teneri.
Quid loquor imprudens? iactura facillima vitæ,
Et nobis plerumq. mori, quàm viuere præstat.
Auspicijs laurum antè tuis sum nacta pudoris,
Martyrij inuideas dextro ne tempore palmam.
Miles at obniti contrà, atque has reddere voces.
Imò virgo abeas, maneamq. egò martyr, & vna
Sis contenta precor, mihi restet vt altera laurus.
Si tibi virgineos seruaui fidus honores,
Quæ tandem nos martyrio concludere vitam
Inuidia est? & nos aliam fas quærere laurum.
Solus ego ad mortem rapior, sententia & vnum
Implicat: hæc vbi me tenuit, tete illicò soluit.
Sic ille: at Christi nondum contenta puella
Contrà ait: ipsa vadem elegi non mortis, at vnum
Optaui prædem te virginitatis amatæ.
Si mihi virginitas petitur, manet vsque (fatebor)
Nexus: sin autem sanguis deposcitur à me,
Non egeo vadibus, cùm sim satis vna, superque,
Nec mihi iam desit soluendi oblata facultas.
Quæ pro me lata est, in me sententia lata est.
Certè ego si prædem argenti te fortè dedissem,
Meq.

Meq. absente tuum pacto pro fœnore durus
Creditor à iusto retulisset iudice censum,
In me ageres exinde, tuos nam soluere nexus
Censibus ipsa meis iuris ratione tenerer.
Ni facerem, quis non dignam me morte putaret?
At verò capitis quantò est ingentior huius
Usura? & quàm grande tibi nunc debeo fœnus
Defenso ambitæ pro virginitatis honore?
Faxo, insons moriar, moriar ne noxia: nil hic
Est medium; quin alterutrum præstare necesse est:
Namque tui vel nunc fiam rea sanguinis ipsa,
Vel martyr fiam ipsa meo. Nec pernego, fugi:
Sed citò si redij, arcendam quis iudicet esse?
Sin mora facta mihi, absolui quo iudice possum?
Imò Cæsareæ plùs fio obnoxia legi,
Quippe fugæ rea facta, alienæ cædis & auctor.
Quæq. priùs stupro non suffecere nefando,
Sufficiunt mea membra neci: atque in virgine pura
Vulneribus locus est, non probris. Ipsa ego per te
Dedecus euasi, verùm tibi cedere nunquam
Martyrium volui. Vestis mutata (fatemur)
Ipsa fuit, sed non mutata professio nobis.

Quòd

Quòd si martyrium præsens mihi præripis, à te
Circumuenta fui, non autem virgo redempta.
Cede precor: tu mecum vltrà contendere noli.
Nec mihi iam factis, aut verbis ipse resiste,
Ne've mihi extorque munus, quod sponte dedisti.
Dum mihi posterior sententia tollitur à te,
Redditur ecce prior: mutantur prima secundis
Iudicia: & tenear ni posteriore, tenebit
Me saltem prior astrictam sententia. Sed quid
Ambo moram trahimus, frustra et contẽdimus ambo?
Iudicio satis ambo sumus, pœnamq. subire
Mortis vterque potest, si me patiare priorem
Occidi. Vna potest pœna exercerier in te,
At præter pœnam pudor est obnoxius in me.
Et tibi maioris parietur gloria palmæ,
Ipsa tuo auxilio si fiat adultera martyr,
Quàm per te contrà si martyr adultera fiat.
Sic concertabat dudum cum milite Virgo.
Ioeusa extremum certaminis accipe finem.
Pugnarunt ambo, vicerunt ambo: duobus
Quæsita vt palma est, sic palma inuenta duobus.
Nec diuisa fuit, verùm coniuncta corona
Marty-

Martyrij: officijs certauit vterque vicißim:
Altera principium pœnæ, fuit exitus alter:
Et mixto amborum spumauit sanguine tellus.
O Ioeusa mei carcerque, & meta laboris,
Primo dicte mihi versu, dicende supremo,
Quem puerum ipse puer, iuuenis iuuenemq. sequebar,
Virg. virum iam nunc comitor plus omnibus vnum.
(Atque senex vtinam pedibus senis oscula figam,
Et venerer Petri sublimi in sede locatum)
A te cœpta in te veluti mea desinet ætas,
Sic incœpta tuo finitur nomine Virgo.
Imò nec alterutri finis, nam carmine nostro
Aeternum nomen, Virgoq. æterna manebit.

FINIS.

EX SANCTO AMBROSIO LIB. II. DE VIRGINIBVS AD MARCELLINAM SOROREM.

ANTIOCHIAE nuper virgo quædam fuit fugitans publici visus. Sed quò magis virorum euitabat aspectum, eò ampliùs incendebat. Pulchritudo enim audita, nec visa plùs desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris, & cognitionis: dum & nihil occurrit, quod minùs placeat, & plus putatur esse, quod placeat; quod non iudex oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo, ne diutiùs alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem pudoris professa, sic restinxit improborum faces, vt non iam amaretur, sed proderetur. Ecce persecutio. puella fugere nescia, certè pauida ne incideret in insidiatores pudoris, animum ad virtutem parauit: tam religiosa, vt mortem non timeret: tam pudica, vt expectaret. Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen: & castitatis, & religionis. Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubescentem ad aspectus, excogitare cœperunt, quemadmodum specie castitatis religionem tollerent: vt cùm id abstulissent, quod erat amplius, etiam

id eriperent, quod reliquerant. Aut sacrificare Virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo Deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodum ipsi viuunt, qui ita iudicant? Hic puella non quòd de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodie aut martyr, aut virgo. Altera nobis inuidetur corona. sed nec virginis nomen agnoscitnr, vbi virginitatis auctor negatur. Nam quemadmodum virgo, si meretricem colas? quemadmodum virgo, si adulteros diligas? quemadmodum virgo, si amorem petas? Tolerabilius est enim mentem virginem, quàm carnem habere. Vtrumque bonum, si liceat: si non liceat, saltem non homini castæ,
Iosu.2.& 6. sed Deo simus. Et Rahab meretrix fuit: sed postquàm
Iudith.9. Deo credidit, salutem inuenit. Et Iudith se, vt adultero placeret, ornauit: quæ tamen quia hoc religione, non amore faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. Bene successit exemplum. Nam si illa quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quòd si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perdita patria etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul ani-
Matth.10. mo tenens verba Domini, quibus ait: Quicumque perdiderit animam suam propter me, inueniet eam; fleuit, & tacuit, ne eam vel loquentem adulter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate vtrùm adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulterauit? Iamdudum verecundatur oratio mea; & quasi audire gestorum seriem cri-

minoſam, atque explanare formidat. Claudite aurem virgines Dei; ducitur puella Dei ad lupanar: ſed aperite aurem virgines; Chriſti virgo proſtitui poteſt, adulterari non poteſt. Vbicumque Dei virgo eſt, Dei templum eſt: nec lupanaria infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concurſus ad fornicem. Diſcite martyrum miracula, ſanctæ virgines, dediſcite locorum vocabula. Clauditur intus columba, ſtrepunt accipitres foris, certant ſinguli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cælum leuatis, quaſi ad domum veniſſet orationis, non ad libidinis diuerſorium, Chriſte, inquit, qui domuiſti virgini feros leones, potes etiam *Dan.14.*
domare hominum feras mentes. Chaldæis rorauit *Dan.3.*
ignis, Iudæis ſe vnda ſuſpendit, miſericordia tua, non *Exod.14.*
natura ſua: Suſanna ad ſupplicium genu fixit, & de *Dan.13.*
adulteris triumphauit: Aruit dextera, quæ templi tui *3.Reg.13.*
dona violabat: nunc templum ipſum attrectatur tuum, ne patiaris inceſtum ſacrilegij, qui non paſſus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum: vt quæ ad adulterium veni, virgo diſcedam. Vix compleuerat precem, & ecce vir militis ſpecie terribilis irrupit. Quemadmodum eum virgo vt vidit, tremuit, cui populus tremens ceſſit? Sed non illa immemor lectionis: Et Daniel, inquit, ſupplicium Suſannæ ſpectaturus aduenerat: & quam populus damnauit, vnus ab- *Dan.13.*
ſoluit. Poteſt & in hoc lupi habitu ouis latere. Habet & Chriſtus milites ſuos, qui etiam legiones habet. *Matth.7.*
Aut fortaſſe percuſſor intrauit. Ne vereare anima, talis ſolet martyres facere. O virgo, fides tua te ſal- *Matth.26.*

uam fecit. Cui miles: Ne quæso paueas, soror: fra-
ter hùc veni saluare animam, non perdere. Serua
me, vt ipsa serueris. Quasi adulter ingressus, si vis
martyr egrediar. Vestimenta mutemus, conueniunt
mihi tua, & mea tibi, sed vtraque Christo. Tua ve-
stis me verum militem faciet, mea te virginem. Bene
tu vestieris, ego meliùs exuar, vt me persecutor agno-
scat. Sume habitum, qui abscondat feminam: trade
qui consecret martyrem. Induere chlamydem, quæ
occultet membra virginis, seruet pudorem. Sume pi-
leum, quod tegat crines, abscondat ora. Solent eru-
bescere, qui lupanar intrauerint. Sanè cum egressa
Genes.19. fueris, ne respicias retrò, memor vxoris Lot, quæ na-
turam suam, quia impudicos licet castis oculis respe-
xit, amisit. Nec vereare ne quid pereat sacrificio. Ego
pro te hostiam Deo reddo, tu pro me militem Chri-
sto: habes bonam militiam castitatis, quæ stipendijs
Ephes.6. militat sempiternis: loricam iustitiæ, quæ spiritali mu-
nimine corpus includat: scutum fidei, quo vulnus re-
pellas: galeam salutis. Ibi enim est præsidium nostræ
1.Cor.11. salutis, vbi Christus. Quoniam mulieris caput vir,
virginis Christus. Et inter hæc verba chlamydem
exuit. Suspectus tamen adhuc habitus & persecuto-
ris, & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem miles
offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cùm in lupa-
nari de martyrio certarent? Addantur personæ, mi-
les, & virgo: hoc est, dissimiles inter se natura; sed
Dei miseratione consimiles, vt compleatur oraculum:
Esai.65. tunc lupi, & agni simul pascentur. Ecce agna, & lu-
pus non solùm pascuntur simul, sed etiam immolan-

tur.

tur. Quid plura? Mutato habitu euolat puella de laqueo, iam non ſuis alis, vt pote quæ ſpiritalibus ferebatur: & (quod nulla vnquam viderunt ſecula) egreditur de lupanari virgo, ſed Chriſti. At illi qui videbant oculis, & non videbant corde, ceu raptores ad agnam, lupi fremere ad prædam. Vnus, qui erat immodeſtior, introiuit. Sed vbi hauſit oculis rei textum: Quid hoc, inquit, eſt? Puella ingreſſa eſt, vir videtur. Ecce non fabuloſum illud, cerua pro virgine, ſed quod verum eſt, miles ex virgine. At etiam audieram, & non credideram, quòd aquam Chriſtus in vina conuertit: iam mutare cœpit & ſexus. Recedamus hinc, dum adhuc qui fuimus, ſumus. Numquid & ipſe mutatus ſum, qui aliud cerno, quàm credo? Ad lupanar veni, cerno vadimonium: & tamen mutatus egrediar, pudicus exibo, qui adulter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus eſt pro virgine, qui pro virgine comprehenſus eſt. Ita de lupanari non ſolùm virgo, ſed etiam martyres exierunt. fertur puella ad locum ſupplicij cucurriſſe, certaſſe ambos de nece, cùm ille diceret: Ego ſum iuſſus occidi, te abſoluit ſententia, quando me tenuit. At illa clamare: non ego te mortis vadem elegi, ſed prædem pudoris optaui. Si pudor quæritur, manet nexus: ſi ſanguis expoſcitur, fideiuſſorem non deſidero, habeo vnde diſſoluam. In me lata eſt iſta ſententia, quæ pro me lata eſt. Certè ſi pecuniæ te fideiuſſorem dediſſem, & abſente me iudex tuum cenſum fœneratori adiudicaſſet, eadem me ſententia conuenires, meo patrimonio ſoluerem

Eſai. 6.

Ouid. lib. 12. Metamorph.

Ioann. 2.

tuos

tuos nexus. Si recularem, quis me indignam morte cenſeret? Quantò maior eſt capitis huius vſura? Moriar innocens, ne moriar nocens. Nihil hîc medium eſt: hodie aut rea ero tui ſanguinis, aut martyr mei. Si citò redij, quis me audet excludere? Si moram feci, quis audet abſoluere? Plùs legibus debeo: rea non ſolùm fugæ meæ, ſed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non ſufficiebant iniuriæ. Eſt in virgine vulneri locus, qui non erat contumeliæ. Ego opprobrium declinaui, non martyrium tibi ceſſi. Veſtem, non profeſſionem mutaui. Quòd ſi mihi præripis mortem, non redemiſti me, ſed circumueniſti. Caue quæſo ne contendas, caue ne contradicere audeas. Noli eripere beneficium, quod dediſti. Dum mihi hanc ſententiam negas, illam reſtituis ſuperiorem. Sententia enim ſententia ſuperiore mutatur. Si poſterior me non tenet, tenet ſuperior. Poſſumus vterque ſatisfacere ſententiæ, ſi me priùs patiaris occidi. In te non habent aliam, quam exerceant pœnam, in virgine obnoxius pudor eſt. Itaque glorioſior eris, ſi videaris de adultera martyrem feciſſe, quàm de martyre adulteram reddidiſſe. Quid expectatis? Duo contenderunt, & ambo vicerunt: nec diuiſa eſt corona, ſed addita. Ita ſancti martyres inuicem ſibi beneficia conferentes, altera principium martyrio dedit, alter effectum.

FINIS.